

57(XXVII). Kończy się okres radosnej twórczości Ministerstwa Edukacji Narodowej w stanowieniu prawa na doraźne potrzeby. W dniu 24 września 2013 r. Trybunał Konstytucyjny rozpatrując wniosek Rzecznika Praw Obywatelskich orzekł w wyroku, że **obecnie obowiązujące uregulowanie w drodze rozporządzenia warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów oraz przeprowadzania egzaminów jest niezgodne z Konstytucją RP i utraci moc obowiązującą w ciągu 18 miesięcy.**

Wniosek Rzecznika Praw Obywatelskich podyktowany został licznymi skargami osób pokrzywdzonych przez częste zmiany prawa oświatowego. Wskazane w art. 22 ust. 2 pkt. 4 ustawy o systemie oświaty z 1991 r. sprawy odnoszą się do zasadniczych celów ustawy związanych z realizacją konstytucyjnego prawa do nauki, ale ustawodawca powierzył ministrowi uregulowanie w drodze rozporządzenia zagadnień, które nie są określone w ustawie. Minister Edukacji Narodowej od 2000 r. aż 29 razy zmieniał rozporządzenie dot. warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów oraz przeprowadzania egzaminów (!). I chociaż minister tworzył w tym okresie prawo o charakterze samoistnym, a nie wykonawczym, to ani razu „nie pochylił się” nad ciągle powtarzаныmi postulatami środowiska związanego z kształceniem zawodowym, aby zwolnić w całości z egzaminu zawodowego (egzaminu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe) garstkę zwycięzców olimpiady z wybranej dziedziny wiedzy zawodowej – co roku kilkudziesięciu laureatów i finalistów OWiUB w zestawieniu z ponad 7 tys. uczniów ostatnich klas techników budowlanych w kraju.

Trybunał Konstytucyjny stwierdził, że:

- skoro zagadnienia regulowane ustawą o systemie oświaty są bezpośrednio związane z konstytucyjnym prawem człowieka, ich istota powinna zostać określona w ustawie. Jeżeli jednak pewne kwestie mają być regulowane w rozporządzeniu, to ustawodawca winien tak skonstruować przepis upoważniający, by wytyczne dotyczące treści rozporządzenia cechował określony poziom szczegółowości,

- możliwość łatwego i arbitralnego zmieniania przepisów rozporządzenia w zakresie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów oraz przeprowadzania egzaminów, powoduje że system oświaty przestaje być stabilny. Godzi to z kolei w konstytucyjne prawo do nauki. Niepewne są bowiem reguły, na podstawie których uczeń ma być oceniany, klasyfikowany i promowany.

Ponadto Rzecznika Praw Obywatelskich w swoim wniosku do Trybunału Konstytucyjnego odniósł się także do kwestii związanych z olimpiadami:

- art. 22 ust. 2 pkt. 4 lit. f ustawy o systemie oświaty przewiduje możliwość zwalniania z części lub całości sprawdzianów i egzaminów laureatów i finalistów konkursów i olimpiad przedmiotowych. Przepis ten może jednak budzić wątpliwości ze względu na brak uregulowania kwestii podstawowych z punktu widzenia jego prawidłowej realizacji. Pojęcie konkursów i olimpiad przedmiotowych nie zostało zdefiniowane w ustawie o systemie oświaty, choć używane jest ono w kontekstach wydających się wymagać szczególnej precyzji pojęciowej (oprócz zwolnień ze sprawdzianów i egzaminów, zgodnie z art. 90i ustawy, laureaci i finaliści mogą również otrzymać stypendium ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania). Kwestia zasad przeprowadzania konkursów i olimpiad została uregulowana w rozporządzeniu wydanym na podstawie odrębnego upoważnienia ustawowego zawartego w art. 22 ust. 2 pkt. 8 ustawy o systemie oświaty. Na tej podstawie wydane zostało rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 29 stycznia 2002 r. w sprawie organizacji oraz sposobu przeprowadzania konkursów, turniejów i olimpiad (Dz. U. Nr 13, poz. 125 z późn. zm.). W tym rozporządzeniu zawarta została definicja konkursów i olimpiad przedmiotowych.

Komitet Główny Olimpiady Wiedzy i Umiejętności Budowlanych od wielu lat w składanych do MEN sprawozdaniach z realizacji OWiUB postuluje określenie statusu prawnego olimpiad. Od 2002 r. Ministerstwo Edukacji Narodowej praktycznie nie uczyniło nic w kwestii nowelizacji podstaw prawnych ruchu szkolnych olimpiad, natomiast ogłasza krótkotrwałe projekty w postaci otwartych konkursów z przeciągającymi się procedurami na organizację olimpiad, adoptując do regulaminów konkursów konstrukcje prawne z innych sfer życia społeczno-gospodarczego, zamiast doskonalić prawo oświatowe.

- należy także zauważyć, że art. 22 ust. 2 pkt. 4 ustawy o systemie oświaty nie zawiera upoważnienia do sporządzenia wykazu konkursów i olimpiad, które upoważniają do zwolnienia ze sprawdzianów i egzaminów. Decyzja o uznaniu danego konkursu za pozwalający na zwolnienie z egzaminu należy zatem do Centralnej Komisji Egzaminacyjnej, która, bez upoważnienia ustawowego, publikuje na swojej stronie internetowej odpowiednią listę. Zwolnienie ze sprawdzianu lub egzaminu stanowi wyjątek od konstytucyjnej gwarancji równości. Kryterium wyróżnienia uczniów, którzy będą mogli skorzystać z tej możliwości musi być zatem wskazane szczególnie precyzyjnie, a wykaz konkretnych olimpiad i konkursów upoważniających do zwolnienia powinien być tworzony w oparciu o

precyzyjne i niearbitralne ustawowe kryteria. Ich brak oznacza zaś, że upoważnienie nabiera cech upoważnienia blankietowego, co czyni je niezgodnym z art. 92 ust. 1 Konstytucji.

- pozostałe kwestie takie jak zasady dopuszczania uczniów do sprawdzianów i egzaminów, przedmioty, jakie obejmują, formę w jakiej są przeprowadzane, zasady ich oceniania i udostępniania sprawdzonych arkuszy do wzglądu uczniom i ich rodzicom, kwestie możliwości prostowania pomyłek (np. w podliczaniu punktacji), zasady dostosowywania sprawdzianów i egzaminów do potrzeb uczniów niepełnosprawnych lub mających specyficzne problemy w uczeniu się, ustalanie kryteriów do stworzenia wykazu konkursów i olimpiad, które pozwalają na zwolnienie ze sprawdzianów i egzaminów czy tryb unieważniania sprawdzianów i egzaminów, pozostawione są do uregulowania w rozporządzeniu bez wskazania w ustawie jakichkolwiek wytycznych co do jego treści. Opisane kwestie wydają się być tymczasem podstawowe dla uregulowania istotnej z punktu widzenia praw i wolności jednostki materii przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów. Upoważnienie zawarte w art. 22 ust. 2 pkt. 4 o systemie oświaty pozostawia organowi upoważnionemu swobodę samodzielnego uregulowania całości materii. Stanowi zatem naruszenie art. 92 ust. 1 Konstytucji.